

## פרשת שלח

### העלון יוצא במהדורה מקוונת בלבד. מי שיכול להפיץ - יבורך!

קיימא- לן שבציצית יש דין 'לכם - משלכם', ואם שאל טלית שחל ארבע כנפות מחבירו, פטורה מן הציצית, אך אם שאלה כשהיא מצויצת - מברך עליה מיד. לכשתבונן, יסתבר לנו שדין זה נרמז להפליא בפסוק:

**"דבר אל בני ישראל וגו' ועשו להם ציצית וגו' ונתנו על ציצית הכנף" -** הכל בלשון נסתר, ללמדנו שאם אחרים עשו ציצית מצויצת כהלכתה על כנפי בגדיהם, אז **"והיה לכם לציצית"**, כי בכגון זה דינה כאילו היא 'לכם - משלכם', ומברך עליה מיד, אולם אם נשאל את הטלית כשהיא מצויצת - פטורה, ואפילו ציצה השואל, אין זה בגדר 'לכם', ולכם פתח בלשון נסתר וסיים בלשון נוכח.

**כפתור ופרח!** (ושלל לא יחסר)

**"וְנָתַנו עַל צִיצֵת הַכֹּהֵן פְּתִיל תְּכֵלֶת... וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה' (טו, לח-לט).**

**שינוי בגמרא בחולין (דף פט):** "רבי מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין? מפני שתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע, ורקיע דומה לאבן ספיר, ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד."

**הבה נודה:** אנו, במיעוט הבנתנו ובדרגתנו הפשוטה, מתקשים להבין איך בדיוק התבוננות בחוטי התכלת מסוגלת להזכיר את כסא הכבוד, ועל ידי כך לגרום לנו לזכור את כל מצוות ה'.

מסופר, כי **הגה"צ רבי אליהו לופיאן, בעל "לב אליהו"** נשאל פעם שאלה זו, והוא השיב באוזני השואל: הלא נפסק להלכה **(אבן העזר כא, א)** שאסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה, שמא יבוא להרהר בה. האם אתה מבין הלכה זו? בהחלט, השיב השואל, את ההלכה הזו אני אכן מבין.

ואילו אני, אמר ר' אליהו, דוקא את ההלכה הזו אינני מבין, ואילו את ענייניו של התכלת שמסוגלת להזכיר את כסא הכבוד - אני מבין...

מה כוונת הדברים? שמעתי פעם **מהגאון רבי משה מרדכי חדש שליט"א, ראש ישיבות "אור אלחנן"**, שביאר את הענין על פי משלו של **המגיד מדובנא (פרשת שלח):**

כפרי אחד הזדמן פעם לביתו של גביר עשיר בעיר הגדולה. הזמין העשיר להתארח אצלו בסעודתו. והנה, הבחין העני בתופעה מעניינת: בכל פעם שהעשיר רצה לאכול, הוא צלצל בפעמון - ותיכף ומיד הגיעה משרתת והגישה לפניו אוכל כאוות נפשו. למחרת, בטרם שב לכפרו, הלך הכפרי ורכש לו בעיר פעמון דומה. נסע לביתו, התיישב ליד השולחן, והחל לצלצל בפעמון בעוז. לאכזבתו הגדולה, שום משרתת לא הופיעה בידיים עמוסות קערות מאכלים מהבילים. הוא נסע לחנות וטען כי הפעמון שנמכר לו - מקולקל ואינו ממלא את יעדו...

בסופו של דבר הוא הבין: אצל העשיר, האוכל היה מונח במטבח, וצלצול הפעמון רק סימן למשרתת כי בעל הבית מעוניין לאכול עתה. במטבתו של הכפרי לא היו לא אוכל ולא משרתת, ולא פלא שצלצול הפעמון נשאר כקול קורא במדבר...

ואף בעניינינו: מי שיש באמתחתו מאגר של יראת שמיים, זוכר הוא את בוראו ואת הדר גאונו ושגב גדלותו, הרי בראותו את התכלת - מיד נזכר הוא בכסא הכבוד. אבל מי שאין בו אוצר של יראת שמים, גם אלף חוטי תכלת לא יהיו מסוגלים להזכיר לו מאומה. ולהיפך בבגדי צבעונים: אדם שבליבו תאוות, ראיית הבגדים עלולה למשוך אותו לחטא, אך מי שליבו טהור ונקי מתאוות, הבגדים לא יפעלו בו מאומה.

כך נבין איך המרגלים, ש"כולם אנשים" - לשון חשיבות, הוציאו את דיבת הארץ רעה, שכן ארץ ישראל היא הטובה מכל הארצות - לשומרי מצוות, אך היא רעה מכל הארצות עבור אלו שאינם שומרים מצוות. והנה, המרגלים היו נוגעים בדבר, כי אילו נכנסו לא"י היו מועברים מנשיאותם, ומתוך שהיו נוגעים בליבם - ראו בעיניהם את ה'רע' שבארץ ישראל.

לאור זאת נבין את סדר הפסוק: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", שרש"י מפרש: 'הלב והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העבירות: העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות'. ולכאורה, אם כן, צריך היה לומר "אחרי עיניכם ואחרי לבבכם", שהרי קודם העין רואה ואח"כ הלב חומד? אלא, מכאן למדנו שהעין רואה לפי הלב: כשהלב טהור - העין רואה תכלת ונזכרת בכסא הכבוד, וכשהלב טהור - העין רואה אפשרויות לחטא, חלילה.

על כן אנו מתפללים "וטהר ליבנו לעבדך באמת", כי כשהלב יהיה טהור - גם העין תראה דברים טובים, ולא להיפך. הכל תלוי בטהרת הלב. (ושלל לא יחסר)

**"כִּי דָבַר ה' בְּזֶה" (טו, לא).**

**שינוי בגמרא בחגיגה (דף יב):** "אמר רבי לוי, כל הפוסק מדבר תורה ועוסק בדברי שיחה מאכילין לו גחלי רתמים", שגם אם כבו מבחוץ לו כבו מבפנים (בראשית רבה צה, ט).

**הוא עונש מידה כנגד מידה.** שאמרו חז"ל בגמ' בסנהדרין (דף צט): "כי דבר ה' בזה הכרת תכרת...", זה מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק. וכתב ה"חזון איש" באגרותיו, שלכאורה החטא קל: שוחח קצת, אז מה. אבל כשמתבוננים, הרי זה מגלה שאינו יודע איזה אוצר לפניו, אינו מבין שהיושב ושונה הקב"ה יושב ושונה כנגדו (תנא דבי אליהו רבה יח), ואינו יודע שמפסיד נצחיות. והרי זה ממש כגחלי הרתמים שנראים ככבויים מבחוץ ויוקדים מבפנים (מדרש תהילים קכ), כך התבטלותו מהתורה נראית זניחה מבחוץ ובפנימיותה צופנת השקפה כה נוראה! **שח מגיד המישרים רבי יעקב גלינסקי שליט"א:** שמעתי מרבי אליהו דושינצר **צ"ל, המשגיח דלומז'ה:** אם יעבור אדם ברחוב, ויראה ילד ממרר בבכי בפנינת הרחוב, מה יעשה? יגש, ינסה להרגיעו, ויברר על מה הבכי.

ואם יתעלם, ומשיך בדרכו, ויניח לילד למרר בבכי? אטום לב הוא, קשוח ואכזר!

ואם יראה את גדול הדור, את **הסטייפלער צ"ל**, עומד ונאנח, ונאנק - ויעבור על פניו, ימשיך בדרכו באדישות. בלי לגשת בכבוד ובמורא, לשאל מה זה ועל מה זה, ואולי באפשרותו לעזור. מה נאמר עליו - ואם כן באפשרותו לעזור!

**ויותר: מה אם בעצמו פגע בגדול הדור וקדושו.** חפז בדרכו והפילו ארצה, וגדול הדור מתגולל בעפר. כובעו התגלגל, משקפיו נפלו, והוא נאנח - והבחור לא יפנה ראשו. ימשיך בדרכו!

**לא, אינו בגדר אדם!** אז אין המדובר בילד, וגם לא בגדול הדור. בכל יום - בכל יום ויום! - בוכה הקב"ה על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק (חגיגה, דף ה:).

**ואנו גרמנו לבכיה, וממשיכים בדרכנו!** (והגדת)

**"וַיְהִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבַר וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִקְשֵׁשׁ עֲצִים בַּיּוֹם הַשִּׁבְתָּ" (טו, לב).**

וכבר גילה לנו רבי עקיבא (שבת צו): מי היה האיש: "מקושש זה צלפחד", שהרי נאמר כאן "ויהיו בני במדבר", ובנות צלפחד אמרו "אבינו מת במדבר". ומובא בגמרא שם: "אמר לו רבי יהודה בן בתירא: עקיבא! בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין: אם כדברך - התורה כיסתו ואתה מגלה אותו! ואם לא - אתה מוציא לעז על אותו צדיק!".

ואכן צריך להבין: וכי רק מדרשה זו למד רבי עקיבא שצלפחד הוא המקושש? **ביאר מרן הראשון לציון הגר"ע יוסף זצוק"ל:** דהנה, מסופר בגמ' (שם קג): "תנו רבנן מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליה לגודרה ונזכר ששבת הוא, ונמנע אותו חסיד ולא גדרה, ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו", ובשם האריז"ל אמרו שאותו חסיד הוא ניצוץ מנשמתו של צלפחד, ש"ע"י שאותו חסיד שמר את השבת כיפר על עוון צלפחד, ולכן גודרה שדהו ב'צלף חד', המרמז על צלפחד.

והנה אמרו חז"ל (ב"ק קג): "כל מקום שנאמר 'מעשה בחסיד אחד' - או רבי יהודה בן בבא או רבי יהודה בן אילעי", ומובא שם בגמרא מעשה מסוים באותו "חסיד אחד" ש"בא לפני רבי עקיבא" וכו'. מ"מ נמצא שה'חסיד אחד' היה בזמן רבי עקיבא. ומעתה יתכן לומר שאף ממעשה זה נקט רבי עקיבא סימוכין לדבריו שה'מקושש זה צלפחד'.

בזאת נראה ליישב את דברי הגמ' (ביצה כה): "אמר ר"ש בן לקיש: ג' עזין הן, ישראל באומות, כלב בחיות, תרנגול בעופות, וי"א אף עז בבהמה דקה וי"א אף **צלף באילנות**", וכתב רש"י: "צלף באילנות. לא ידעתי מהו עזות שלו". ולדברינו יש לומר שעזותו של הצלף היתה שהוא גילה לכל העולם מי היה המקושש - צלפחד, ולא חשש לדברי רבי יהודה בן בתירא ש"בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין"...

**"וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצֵת עַל פְּנֵיהֶם בְּגָדֵיהֶם לְדַרְתָּם וְנָתַנו עַל צִיצֵת וְגו'. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצֵת וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם וְכו' וְעָשִׂיתֶם" (טו, לח-לט).**

מדוע פותח הפסוק בלשון נסתר: **"ועשו להם ציצית... ונתנו על ציצית הכנף"**, ומיד לאחר מכן "עובר" הפסוק ללשון נוכח: "והיה לכם... וראיתם... וזכרתם... ועשיתם". הלא דבר הוא.

**פנינה נפלאה על כך, מופיעה בספר הקדמון "בירך יצחק", להגאון רבי יצחק ברכה צ"ל, מחכמי ארם צובא:**

סיפור מופלא על אמונה פשוטה והשגחה פרטית ובלתי צפויה, התרחש לפני 10 שנים, בערב חג הפסח התשע"ע בעיר חיפה, והובא בפני מערכת העלון לתועלת חיוזוק המוני עמך בית ישראל, אשר כדרך כל העולם עומדים בפני קשיים אישיים וימיומיים ולמען תחזק אמונתך כי תכלה נעשה בהשגחה פרטית והכל יכול להתנהג לטוב בעירובי יתברך.

**המעשה כך היה:** משפחה ברוכת ילדים מירושלים היגרה לחיפה בשל קשיי פרנסה וקיום יומיומיים. המשפחה השתקעה בשכונת נווה שאנן שבמעלה העיר חיפה, שם קיוו להשתכר ולמצוא טרף לטפם וקיום למחייתם.

בערב חג הפסח נדרשה המשפחה למצוא כל דרך, כדי לרכוש דברים הכרחיים לצרכי שמחת החג, כמו גם בגד לעוללים הרכים. כן נדרשה לרכוש עגלת תינוק לפעוט הרך הנולד במזל טוב, אמצעים אין. לאחר מאמצים וביורורים נמצאה עגלת תינוק למכירה ביד שניה מצד משפחה בשכונת הדר שבמרכז חיפה, אשר פרסמה בעיתון על מכירתה לאחר שכבר לא נזדקקו לה.

**אם המשפחה שקלה בדעתה לנצל ההזדמנות לקניית כמה דברים נוספים הנוזקים להם לחג ולרכיז הקניות יחד.** יחד עם בעלה נמצאו להם בעזרת יהודים טובים את הסכום הנדרש כדי שיספיק בקושי לכדי צרכם. לאחר רכישת עגלה ודברים נוספים, בשעת ערב מאוחרת, הגיעה האם לחנות הבגדים 'הוד והדר' ברחוב הרב הציגו בחיפה, שהוקמה ע"י הרה"ח ר' מנדיל קוסטינר ז"ל, והמנוהלת כיום ע"י משפחת הרב שמעון שמענובויץ הי"ו מחשובי חסידי סערט

ויז'ניץ, אשר הביאו את הסיפור בפני המערכת. בעודה במקומה בחנות מבחינה המוכרת בעגלה העומדת מחוץ לחנות ללא השגחה ועליה עמוסים מוצרים ודברי ערך נוספים. "זה שלך?", היא שואלת את האם, "כן", השיבה. "אך תשאירי בחוץ כלום, יגנבו לך. יש כאן ערבים ועובדים זרים שגונבים מכל הבא ליד וחבל", התרתה בה. בעלת העגלה לא הבינה בשל מה החשש, "העגלה צמודה לדלת הזכוכית ואנו רואים אותה כל העת", השיבה.

**בעודה מסתכלת אנא ואנה בין טורי הבגדים, יחד עם עזרתה של המוכרת הבחינה לפתע כי העגלה איננה.** היא רצה אנא ואנה מייללת ובוכיה, "העגלה, המוצרים, אלפיים שקל ירדו לי לטמיון, הם נרכשו מכספים שכלנו, כיצד אשוב לביתי בידיים ריקות ואנא אני באה".

עוברים ושבים ברחובה של חיפה, שראו בצרתה הגדולה ובאימה של פניה סברו כי התינוק נגנב יחד עם העגלה, ושאלו: "בן כמה התינוק, מה לבש?...". מששמעו כי איבדה רק רכוש סובבו עצמם והזניחוה לנפשה.

בעלת החנות שכאה את כאבה ובכייה, ניסתה לנחמה שיהיה זה לכפרת עוונות, שתשלים את האבדן ותדע כי זה רצונו יתברך, ואף הציעה לה עזרה ככל אשר לאל ידה בחנותה.

אולם, האם לא נואשה, היא ביקשה לטלפן לאימה לבקשה כי תיסע להתפלל עליה בכותל המערבי, ולבעלה כדי לספר לו את אשר אירע עימה. מששמע בעלה את שקרה הפציר בה לשוב לביתה ויהי מה ורצון ד' מסבב הסיבות הוא שיהיה.

אך אמונתה של האשה היתה חזקה מאוד: "אני הולכת, קחי את הטלפון והכתובת שלי, בע"ה התפילות יעזרו והגניבה עם העגלה והרכוש יחזור", אמרה לבעלת החנות. מטעמי נימוס נטלה בעל החנות את מספר הטלפון למרות שבסתר ליבה כאבה את האשליה של האם - תושבת חדשה בחיפה שאינה מכירה במציאות החיים הנוכחית ולפיה הגיבה בידי אנשי זדון שאינם מזרע ישראל, ברחובה של חיפה, אינה חוזרת לעולם. למחרת בשעת בוקר, נכנסה לחנות אשה ערבייה כשהיא מובילה עגלת תינוק גדולה עמוסה בדברי ביגוד ומוצרים שונים. היא ניגשה אל המוכרת ואמרה: "הילדים של גנבו מאן אתמול את זה. אני לא רוצה שהם יהיו גנבים. אולי אתם יודעים של מי כל זה?". מיד לאחר מכן הסתלקה ונעלמה לה.

**לאחר בירור נמצא הפתק שעליו פרטי האישה התגוררת בנווה שאנן.** בעלי החנות מיהרו לבשר לה כי הגניבה הוחזרה במלואה. תגובתה של האשה מעבר לקו היתה: "ברוך ה', הייתי בטוחה שזה יחזור. אהנו חייבים את זה לחג הפסח. לא היה לי ספק שה' יעזור לנו".

בסופו של הסיפור המפתיע לא הסתירו בעלי החנות את השתוממותם לנוכח אמונתה היקודת של האם שהיה לכשעצמה משכה לה את הישועה שלה היתה זקוקה. "מעולם לא אירע דבר כזה. עשרות שנים אני כאן בחנות, גניבות הם מעשים שבכל יום ומעולם לא הוחזרה גניבה. פעם ראשונה שאנו מתוודעים למקרה של החזרת גניבה ע"י ערביים", העידו. (באדיבות 'המבשר')

פנינה לשבת בענייני הלכה ואגדה

צינון - הוא אחד מתסמיני הקורונה. המצונון יכול לברך על הבשמים בהבדלה?

כתב הרמ"א (או"ח רצז, ד) בשם הטור, ש'אין לברך על הדס היבש, דאינו מריח (בו), רק כתב שאר בשמים'.

על בשרית תשובות והנהגות (חי"ב, סי' קלד), שמדברי הרמ"א הללו נלמד שצריך להשתדל ולהקפיד שיהיו הבשמים ריחם חזק ונודף, וחוש הריח של האדם יהיה תקינו, ויריח הבשמים היטב באופן שיהנה מהריח ויהיה לו למשיב נפש.

והנה, כתב הבית יוסף (שם, אות ה, ד"ה ובאורחות) בשם הארחות חיים (הל' הבדלה, סי' ה), ש'מי שאינו נהנה מריח, דאין לו חוש הריח, יש אומרים דמברך, דאע"ג דאינו מרגיש בריח, הגנה יש לו כשמחזק ראשו וגופו'.

וכתב המג"א (סי' ה), שזה אמת בריח חזק ביותר, וע"ע בדבריו ובמחצה"ש. ובשרית שבות יעקב לרבי יעקב ריישר זצ"ל (חי"ג, סי' כ), הביא ראה לדברי הבית יוסף בשם הארחות חיים, מהגמ' בברכות (א"ג) שמבאר, שרק הנשמה נהנית מהריח ולא הגוף, שגא: "כל הנשמה הלהל י", א"כ אין נפקא-מינה במה שהגוף לא נהנה ממנו, ואף אותו שאינו יכול להריח, לא אכפת לו מזה, שהרי הגמ' תלתה את הנאת הריח בהנאת הנשמה. וע"ש.

והחיד"א בשרית יוסף אומץ (סי' טוב) הקשה על דבריו, דאפשר דהנשמה נהנית רק דרך הנאת הגוף בחוש הריח, וזה מחזק את הנשמה, ודחה גם את שאר דבריו [ומצאתי לגליוני הש"ס (ברכות שם) שכתב כדברי החיד"א, שרק בגלל הנאת הגוף יש הנאה לנשמה, וכונת הגמ' שהנשמה שהיא החלק הרוחני, היא זו שנהנית מהריח, מפני שהרגשת היא דקה מאד (וצ"ע, שזה 'ענין אגדי', וצ"ע לסוטה מט. רב הונא אשכח תומרתא וכו', והוכיח משם שליח מתייחסת הטהרה ע"ש)]. אך בספר תולדות יצחק (שם) הביא דברי ידו הגליוני הש"ס, והקשה על דבריו מלשון הוזהר הקד' (ויקהל ר"ה ב), דהתם משמע שאין לגוף שום הנאה מהריח, אלא רק לנשמה, והגוף נהנה מהנאת הנשמה, ע"ש שהאר"י בדבר].

ולמעשה, הש"ע (שם, ה) פסק, ש'מי שאינו מריח (שניטל ממנו חוש הריח) אינו מברך על הבשמים אא"כ נתכוון להוציא בני ביתו הקטנים שהגיעו לחינוך, או להוציא מי שאינו יודע'. ע"כ. והשבות יעקב הג"ל הכריע כהשו"ע, אך החיד"א (שם) כתב להכריע כדברי הרדב"ז: "שהביא בברכ"י (רצז) שפסק, שאין בריח לא חובה, ולא מצוה, אלא הנאה. ולא מצונו מי שאינו נהנה שיברך להוציא אחרים (א.ה. ע' ר"ה כה: ודו"ק), ולא יברך.

והוסף מרן הגר"ע יוסף זצוק"ל בשרית יביע אומר (חי"ד, או"ח סי' כד, בסוף התשובה הדנה בענין דומה, ע"ש ודו"ק), שכששומע מאחרים הברכה, עדיף שלא יענה אמן אחר ברכת האחרים משום הפסק, ובדיעבד אם ענה אמן, אינו חוזר ומברך הגפן, כיון שברכת הבשמים שייכת בעצמותה להבדלה.

והגאון רבי יעקב אגיוני זצ"ל, בשרית הלכות קטנות (חי"ב, סי' קפג, בנד"מ ע"י 'זכרון אהרון עמ' תקנ"ו), כתב, שאפשר שמודה הארחות חיים, שאם הוא מצונון, שאינו מברך, "שהרי מחמת האוהם אינו עולה הריח למוח, ולא מיירי אלא במי שאין לו חוש הריח בטבעו, שהוא נמצא באנשים... גם התותרן לא ניתן בו סגולת הריח, אע"פ שהצינורות פתוחין,

משולחנו של העורך

ולזה (התותרן) יעלה הריח למוח ויחזקו (אע"פ שאינו מרגיש)". והיינו, שבמצונון, הריח עולה למח, אך תתן, שבטבעו אינו מריח, צינורות האף פתוחים וממילא הריח עולה למח (והביא את ראיית השבות יעקב הנ"ל).

ויש להוסיף, שכהבנת ההלכות קטנות (וכן הפתח הדביר שיובא לקמן), משמע גם מלשון הארחות-חיים, שעסק ב"מי שאין לו חוש הריח", ולכאורה הכונה שנתבטל ממנו חוש הריח באופן תמידי, כי אם איירי במצונון, יותר נכון לומר 'שאינו מריח עתה' וכד'.

והנה, מדברי החיד"א בשרית יוסף אומץ (שם), מוכח שסבר שדברי הארחות חיים הם גם במצונון, שכתב, שדברי השו"ע הנ"ל מיירי באדם שברור לו שלא יריח, אך 'אחד שיש לו חולי הקירורת שישלח חוש הריח שלו', הרי זה מברך להוציא בני ביתו אפילו גדולים, כיון שע"פ הרוב הוא מריח, וצירף את סברת הארחות חיים. וצירף את סברת הוא מסופק, יש לסמוך על הרא"ש והטור שסוברים שלהוציא את בני ביתו מותר, כמובא בב"י וסיים, שכשמבדיל לעצמו ואינו מוציא אחרים, לא יברך על הספק. וע"ש בדבריו. גם רבינו יוסף חיים זצ"ל בספרו מקבציאל (פרי יוצא, כד) סובר, שתלוי הדבר במיעוט רובו: אם רוב פעמים אינו מריח, ורק מעט מן המעט מריח, לא יברך, ושכן ראוי להורות.

אמנם, בפתח הדביר (סק"ד) חלק על החיד"א, וס"ל שאין ללכת בזה ע"פ הרוב, וביאר כדברי ההלכות קטנות, שהארחות חיים איירי במי שצינורות האף שלו פתוחים, אבל במצונון שנהיירי אטומים, אף לסברת הארחות חיים אינו יכול לברך, והוסיף להקשות על החיד"א שצירף את סברת הארחות חיים לדין מצונון, דהא לא שייכי אהדדי.

ועוד הקשה, דמה מועיל ללכת ע"פ הרוב: אם הולכים אחר רוב הפעמים שמריח, תיפוק-ליה שיש לו הנאה מהריח ככל האדם, ואם נלך ע"פ המיעוט שאינו מריח, הרי גם לא מתחזק ראשו, כיון שהצינורות אטומים, וכמשנ"ל. וע"ש באריכות דברים הנפלאים. ובכך החיים (סק"ז) כתב, שיריח בבשמים על סמך ברכתם של אנשי ביתו, כי גם אם אינו נהנה 'אפשר שהנשמה נהנית'.

ויש להוסיף, שמעלה מיוחדת יש לבני האדם על פני החיות, והיא בחוש הריח דוקא, וכמו שכתב בספר הברית (ח"א, מאמר טז) שלא תמצא בעל חי עומד ליד פרחים ועצי בשמים ליהנות ממנו. וכ"כ המהרש"א (ברכות שם), שחוש הריח הוא קרוב יותר לרוחני מאשר ד' החושים, כי הנשמה נהנית ממנו ולא הגוף, כמאמר הגמ' (שם), ואפשר שהבהמה שאין לה נשמה אלא רק רוח חיים, אף שיש לה חוש הריח אינה נהנית ממנו אחרי שאין לה נשמה.

ובסנהדרין (צג:) כתב המהרש"א עוד, "בחוש הריח אין בו טעות, כמו בחוש הראיה והשמיעה, והוא כי חוש הריח הוא רוחני מחלק הנשמה, כמו שכתוב 'כל הנשמה תהלל יה' איהו דבר וכו', אבל שאר החושים יותר גופניים, והטעות מצוי בהם". ודפח"ח.

והלום ראיית, שגם בתענית (דף כה, שם הגמ' מזכירה שמן אפרסמון) כתב המהרש"א בענין הריח, וכעין דבריו ממש, כבר כתב הרשב"א ז"ל (פירושי האגדות, שם), וז"ל הרשב"א: "... שתענוג האפרסמון בריחו, והריח הדק שבתענוגים, עד שייחדו אותו ז"ל לנפש, ואמרו שהוא דבר שהנפש נהנה ממנו, על כן ייחסו תענוג הנשמה לריח האפרסמון, שהוא התענוג הדק המענג את הנפש".

העלון מוקדש להצלת ברו"ג יש בן אלה, רחמים בן מנירה, עירן וליך בני מרים, משפ' מנצור וכל התומכים והמסייעים בהצלה, יהודה בן מרגו, משפ' מאיר, אליהו בן אילה, אלעזר רפאל בן ברכה בכל הענינים

לרפואת אימתי שריה בן עדיה, ראובן בן שרה, הראל עשידי בן אורה אביגיל, נסים בן חיים, מנירה בת פרנץ מנחם, אביעזר מאיר יהודה בן עדיה, אברהם בן מזל, בתושתי

לזיווג הגון שרה בת אילה, רבקה בת דבורה

לעילוי נשמת דניאל הכמת בן דוד, אליהו בן חנה יונה, הרה"צ אליעזר בן מנוור זצוק"ל, שושנה פורן בת טאוס, יעל בת רבקה, חנה יונה בת רומיה, פרנץ נמכי בת עוסניאן, שולמית חווה בת הר"ר רפאל ז"ל, שושנה רוז בת שלום, דני בן מהרי